

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ДЕКАБРИИН
17
Үбэлэй дунда сагаан
хулгана
нарын 7
ВТОРНИК
гарагай 3
№241 (19581)
Газетын сэн
хэлсэгтэ.

Буряад Республикын Правительствада

ӨӨНЭДӨӨ ӨӨНЭДЫГӨӨ ХАНГАХА ЁНОТОЙБДИ

1996 оной хараа түсэбүүд дүүргэгдэнгүй үлэбэ. Иймэ байдалыг ондоо болгохо гэжэ ёнотойбди. Гэбэшье федеральна байгууламжын туһаар оронойнгоо, тэрэ тоодо республикынгаа экономикые найжаруулжа, тэгшэ тогтониторжуулаха арга олдобогүй. — Буряад Республикын Президент А.В.Потапов Правительствоын гэшүүдтэй үнгэргэһэн зүблөөн хэрэглэбэ. Правительствоын 1997 оной үлэмэрийн түсэб гол түлэб хаража үзэгдөө. Ороной социально-экономическа хүгжэлтын программа дүүргэгдэбгүй. Россин Правительство президентын хунгалтын хойто тээ эрхэ хэрэгшэ хэмжээгээр бэлүүлхэ түсэбөө, республикын хунгагшадташые, элементаншые дамжуулжа үгөөгүй. Тэрэнэй үлэмэрийн бүхэ ороной 2001 он хүрэтэр хүгжэлтын үлэмэрийн дурадхалхан байна. Бидэ мүнөө

республикын 1997 ондо бэлүүлхэ хүдэлмэриие тодорхойгоор хараалха ёнотойбди гээд А.В.Потапов тэмдэглэе. Буряад Республикын экономикын министр Н.И.Атанов Правительствоын 1997 ондо бэлүүлхэ программа тухай тодорхойгоор хөөрөжэ үгэбэ. Тэрэ республика дотороо гүрэнэй захилнуудые яжа бэлүүлхэ тухай өөрынгоо ханамжануудые хэлэе. Правительствоын заседани дээрэ республикын министрүүд В.В.Перелев, С.Д.Намсараев, А.Д.Голоушкин, С.М.Антонов, Б.Г.Бальжиров, Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр С.В.Мантуров, Ю.И.Алексеев болон бусад үгэ хэлэһэн байна. Хуряангыгаар хэлэбэл, Правительство юу хэхэ тухайгаа тодор мэдэхэ ёнотой гэхэн тобшолол зүблөөн дээрэ хэлэгдэе. Буряад Республикын Президентын ба Правительствоын хэлбэлэй албан.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

- "Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ойдо
- "ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБҮҮД" 4
- "ТАБАН ХҮЙХЭР НҮХЭДЭЙ ТАРХЯА ЯАЖА ЗАНАНАН ТУХАЙ" 6
- (Донгох Улзытуевай толилоггоогүй зохёолнуудгаань)
- "НЮТАГАЙ ТӨӨДЭЙН ШАРАЙ ЪАЙХАН" 8
- (Сэргэхэлэй уулзалганууд)

ГОШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ЯАШЬЕ САСУУЛХЫН АРГАГҮЙ

Хоёр жэлэй саана Саха (Яхад) Республикада гэр барилгын асуудал - гүрэнэй национальна политика гэрэн хэмжээндэ гаргагдажа, тухайн программын ёноор ажал ябуулагдажа эхилһэн байна. Наяхана республикын Правительствоын мөөн дээрэ тус программын дүн зүбшэн үлэмэрдэ, хараалагдаһан хэмжээ ябууланууд түлэб бэлүүлэгдэе гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Тэрэн хугасаада Яхад барилгашад 1 миллион метр талмайтай гэр байра бариха, хараалагда үгөө. Тэрэнэй 60 процентнь хубийн хараала болон гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Правительствоын туһаламжаар (урьһаламжын үлэмэрдэ, модо ба бэшэшые материалнуудые үлэмэрдэ сэнгээр худалдалга, машина, хуряангаар туһаламга болон бусад) хотын ба хүдөө аймагуудай олон зон шэнэ гэрнүүдтэй боложо байртай бэлүүлэгдэе байһан тус программа үргэлжэлһөөр. Шэнээр хараалагдаһан гэр жэлэй түсэбөөр эндэ 1 миллион 100 мянган метр талмайтай гэрнүүд баригдахаар үлэмэрдэ.

хүрэгүүд илангаяа үлэмэрдэ хоолон хойто зүгэй хизаар дайдаа, Чукоткодо, Сибирьтэ оро, гүрөөһэнүүдые хюдан халгаажэ байнхай. Нэтэрһэн арьяатадай хүнүүдтэ добтолхо ушарнуудшые олошоржо захалаа. Эгээл иимэ байдал Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хүлэи үлэмэрдэ сагта тогтоһон юм гэжэ үбгэд мүнөө хэлсэдэгшые байха.

Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, Россин Правительство арьяатантай тэмсэхэ хэрэгтэ гэжэ 15 миллиард түхэриг хаяхана һомолбо.

БУРЯАД ОРОНДО БАЙДАЛ ЯМАР БЭ?

Мүнөө республика доторнай 1600 гаран шоно багсаагдан тоологдоно. Энэмнай урда жэлнүүдтэ орходоо хураггүй олон. Тийхэдэ ганса шононуудай "хүсөөр" гаргагдаһан гай гарзын хэмжээн нёдондо жэл 4,5 миллиард түхэригтэ хүрэхэн байгаа. Хилын захидахи аймагуудта (Захаамин, Сэлэнгэ, Хяатга, Түнхэн, Зэдэ) хүршэ Монголхоо шононуудай хүрэгүүдэй орон ерэхэнэ энэ жэлдэ илангаяа олон. Жэл бүри манай республикада шоно хюдаха талаар конкурс соносхогдодог. Нёдондо жэл тус конкурсдо 200-гаад ангуушан хабаадаһан байгаа. Тэдэнэр шонын 308 арһа тушаагаа. Мүнөөшые жэл иимэ конкурс үнгэргэгдэнэ. Мүнгэ хангай хэды дугалдабашые, шоно хюдалга нёдондо жэлэйнгээ хэмжээндэ гэжэ манда мэдээсэгдэе хэн. Шонын тушаагдаһан арһануудай тоо мүнөө 300 шахуу болонхой. Январь нарын эхин багаар конкурсын дүн согсологдохо юм.

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмын бүлэг депутатууд байгша оной декабриин 16-һаа 18 болотор албанай хэрэгээр Буряад Республикада ербэ. Тэрэнэй бүридэлдэ Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшын орлогшо С.Н. Бабуриин ("Арадай засаг"), Гүрэнэй Дүүмын Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар комитедэй гэшүүн С.А. Готов ("Арадай засаг"), Гүрэнэй Дүүмын Экологиин талаар комитедэй гэшүүн А.Н. Грешневиков, Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшын орлогшын туһалагша В.А. Зиновьев гэгшэд ороно.

Гурбан үдэрэй туршада Гүрэнэй Дүүмын түлөөлэгшэд Буряад Республикын Президенттэй, Арадай Хуралай, Улаан-Үдын городской Советтэй депутатуудтай, министерствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, буһалгаанай комитедүүдэй түлөөлэгшэнэртэй уулзаха юм. Гадна Кабанскын районой мүнөөнэй хэрэг байдалтай тэдэнэр танилсаха байна.

Манай корр.

"Буряад үнэн" - 97

ХОЁР ҮДЭР СОО ҮРДИЕЛ!

Буряад Республикын Почтын хэлхээ холбооной федеральна управлени 1997 оной түрүүшын хахадта хэлбэлдэ захил хэлгын ехэ урагшагүй байһанһаа уламжалан, Шэнэ жэлэй урда декабриин 26-27-до, оройдоол 2 үдэрэй туршада, 50 процент хүнгэлэлтэтэй захил абаха тухай мэдүүлбэ.

Хүндэтэ уншагшад! Энэ 2 үдэр соо үрдижэ, захил хээ наа, почтын гаргашын хахад сэн, мүн газетымнай каталожно хахад сэн түлөөд, 1997 оной феврилиин 1-һээ 5 нарын туршада "Буряад үнэн" газетэеэ абаха аргатай болохот.

Почтын албанай энэ дурадхалые һамбаашалан, хахад сэнгээр захил хэжэ, түрэл "Үнэн" сониноо дэмжэхэ байһандатнай найданабди. 75 жэлэйнгээ ойе угтахая байһан ори ганса буряад газетэеэ буряад уншагшадтай дэмжээгүй наа, ондоо хэншые туһалхагүй гэжэ ойлгосотойл ха юм.

Хүндэтэ нүхэд! Декабриин 26-27-ной үдэрнүүдтэ хахад сэн хүнгэлэлтэтэй захил хэхэеэ шамдаял даа! Захилай сэн хотодо, хүдөөдэ ондоо байха гээд хануулая:

хотодо - 40325 түх.
хүдөөдэ - 39625 түх.

Энэ 2 үдэртэ захибал, 40 мянган түхэригөө алмаха байнат. Шамдаял, нүхэд!

Редколлеги.

НОНИРХОЛТОЙ ВЫСТАВКЭ

Бурядай Эрдэмэй түбэй "Номын сан" гэжэ Зүүн зүгэй арадуудай гар бэшгүүдэй байһан соо "Ухаан сэдьхэлэй нүүдэлшэд" (Кочевники духа) гэжэ фото болон уран зурагуудай выставкэ нээгдэбэ. Бурядай уран зураашадай холбооной гэшүүд Түмэн Манжеевэй, Александра Дугаровагай тоһон шэрээр зураһан зурагууд, Россин фотохудожнигуудай гэшүүн С.Ильинэй фото-зурагай бүтээлнүүд, Александр Власовай, Марина Дамбиевагай "монгол зурагай" заншалаар бүтээһэн хүдэлмэринүүд олоной һонирхол татана. Эдэ залуу уран зураашадай бүтээлнүүд Европын, Америкын ба Улаан-Үдын Ц.Сампиловай нэрэмжэтэ музейнүүдтэ хадагалагдадаг юм гэжэ тэмдэглэлтэй. Выставкэ феврилиин 11 болотор дэлгээгдэхэ.

Б.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ.

Юрын хүн: орёо асуудалнууд, онсо бодолнууд ХЭБТЭНЭН ХҮН ХЭЭЛИ АЛДАХА...

Хара хүлөө гоожуулхын ашаар нэгэ юумэ олохш, суглуулхаш. Мүнөө сагташи юумэ буйлуулха, болбосоруулха гээнэ үшөө юуныше бэшэ, тэрээнээ наймаалжа шадахаар бүри наймаалагшын мэргэжэл шудалха хэрэг гараад байна, - гэжэ хэлээ бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, ажамидарха гээ хаа, "эрбелдэжэ" шадаха хэрэгтэй болоод байна ха юм. Аймагай түб болохо Закаменск хотын магазинуудай хажууда, эндэхи наймаанай дэлгүүр дээрэ хү, хартаабха, кануста болон бэшэшье зүйлнүүдые худалдаагаад олон байдаг. Эднэрэй зариманинь шуран бэрхэнүүд хадаа гү, али худалдан абагшадые үгэ хүүртээ оруулхаар шадамар байхандаа үнишье болонгүй наймаалха юумэеэ худалдажархихан байхадань, заримашуулын үглөөнһөө үдэшэ болотор байгааад лэ хоохон үлэдэг янзатай агша.

ХУДАЛДАХА АРГАНУУД ТИИМЭШЬЕ ОЛОН БЭШЭ, ЗҮТӨӨР...

Закаменскда байдаг наймаанай дэлгүүртэ зоной хү, тоһо, хартаабха ба хүдөө ажыхын бусад продукцинуудые худалдаха бүхы арга боломжонууд үшөөл наймаар олгодоогүй байха юм. Тиигэжэ наймаалагшад зунай халуун үдэр һүүдэр газар бэдэржэ, үбэлэй хүйтэндэ дааража, эндэ тэндэ наймаа хэнэ. Мяха худалдаха байсан бии, тэбэшье эндэ үдэр бүри танил шюурнуудые харахам. Гансал Улаан-Үдын дэлгүүртэ иимэ шуран бэрхэнүүд, мүнөөнэйхээр хэлэбэл, дам худалдан абагшад (перекупщикууд) алаабхинуудай саанадүүрэншо юм аабы гэхэдэ, муу юумэн модоной оройгоор гэдэгтэл, иимэ үзэгдэл хаана

янагүй бии болонхой юм байна. Тиин перекупщикуудтэй хүдэлхэ гээнэ мүнөө үедэ хүдөөгэй фермертэ мяха худалдаадань ори гансахан арга боложо үгэнэ гү гэхээр.

Манай дэлгүүрэй хари гүрэнүүдэй дэлгүүртэл гуримтай, хэмдээ оробол, байдал най жаржа, худалдан абагшадые, наймаалагшадые бултадаал урматай үлэхэ байгаа, тезд мүнөөдэрэй иимэ байдалые үглөөдэртэн хубилгажархиха аргагүйл хадаа энээнтэй эбсэхэл болодоно. Гэхэтэй хамта 8-9 перекупщиктэ худалдажа, тэрэ дары мунгэ хармаандаа оруулхан дээрэ юм гү, али 12-14 мянгаар ямар нэгэн эмхи зургаанай ажалшада тээлээр үгэжэ, 2-3 нараар мунгыень хүлээһэн дээрэ юм гү - эндэ баһал бодожо үзэхөөр. Мүнөө үедэ продукция худалдаха ямар арганууд бии гээшэб гэжэ хурга даран тооложо үзэхэ болоо хаа, - хэн нэгэнэй захилдүүргэжэ, гэртэн асарха, хэдэн дабхар томо томо гэртнүүдэй газар ашожо, танилнуудтаа дурадхаха, эмхи зургаануудай болон п р е д п р и я т и н у д а й хүдэлмэрилэгшэдтэй хэлсээ баталха, өөрын наймаалагыше бэдэрхэ, хүлээхэ, магазинда үгэхэ, реклама газетэдэ толилох болон бусад болоно. Тезд эдэ мэтын аргануудые хэрэглэхэдэ, баһал шударгы шуран байха хэрэгтэй. Хүнэй миин лэ гараа дэлгээгээ, ажабайдалай хүшэртэ найдаад һуубал, дээрэһээ юуныше өөроо буужа ерэхгүй. "Шоные хүлнүүдын лэ тэжээдэг" гэжэ дэмэ хэлсэдэггүй бээ. Хамниин Усановка гэжэ газарта оршодог Александр ба Татьяна Кузьминтанай бүлин ажыхинхид энэ жэлдэ 100-гаад тонно кануста, нэжээд тонно свёкло болон морхооб, 12 тонно хартаабха хуряжа абаһанаа, кануста 1 килограммыень 2500 түхэригөөр хүүгэдэй саадуудта, болницада, эмхи зургаануудта зээлээр, харин тэрэ доронь мунгыень түлөөд абаха гэһэн

хүнүүдтэ 1600-2000 түхэригөөр худалдаа. Энэмнай мүнөө сагайхар абажа харахада, ехэшье сэн бэшэл даа, тезд иимэшье аргаар худалдан гээшэмнай һайн гэжэ ажыхинхид тоолоно. Морхооб, свёкло худалдахань хүндэ бэшэ байгаа, хартаабхын ургаса мүнөө жэл аймагта һөөл бэшэ байжа, хартаабха абаха зоной олон байбашье, болницада зээлээр худалдаа. Кузьминтан үмсэдөө ашаанай өөһэдын машинатай һэн тула Закаменскда ерэжэ, олон дабхар гэртнүүдэй газрагуур ябажа худалдадаг байгаа. Иигэжэл арга хургаяа бэдэрэгүй хаа, ондоо арга байхагүй. Продукцингаа амта шэмтэнэйнь буурагуйдэ үрдихэ хэрэгтэй, миин һуубал хоохоншье үлэжэ болохоор ха юм.

ПРОДУКЦИДА ӨӨРЫН ШАНАР (МАРКА) ХЭРЭГТЭЙ

Үдэр бүхэндэ, үглөөнэй 8 сагта хилээмэнэй магазинай дэргэдэ хүнэй томо бидон бариһан һаһажал эрэ хүн бии боложо, литрыень магазиныхидал 2300 түхэригөөр дурадхадаг. Энэмнай Хасууртай һууринда ажаһуудаг Михаил Петрович Казанцев гээнэ. Михаил Петрович һуез худалдажа ядажа, үни байдаггүй. Тэрэнэй асарһан хү хүнүүд буляадан һагад абажархидаг. Би нёдоңдо жэлһээ хойшо энэ хүнһөө һу абаһаб. Һүн амтатай намайе, үдхэн. Энэ хүн мэхэлхэгүй гэжэ мэдэнэб, гээд энэ хүнһөө һу худалдажа абадаг А.В. Воронина хэлэнэ һэн. Михайловкын хүнэй фермэ Закаменскын 2-дохи гастрономдо ба хүнэй кхинда һайн шанартай үдхэн һу асаржа тушаахадань, хүнүүд дары абашадаг. Тиигэжэ 2-3 жэлэй туршада тус коллективүүдэй дунда бата бэхи харилсаан

байгуулагданхай. Гастрономдо Михайловкаһаа хүнэй асарагданан үдэр үмсын хүнүүдэй һу худалдаха гээнэ бэрхэтэй болошодог, юундэб гэхэдэ, ехэнхи зон Михайловкын фермын үдхэн һу абахаяа оролдоно. Шанар һайтай продукцида рекламашье хэрэггүй, худалдаа наймаанай харгы өөрөө олоод байна бшуу. Улаан-үдынхид Утаата, Далахайһаа асарагданан мяха, З а х а м и н а й а г р о п р о м к о м б и н а д а й болбосоруулхан колбаса дуратайгаар абадаг болонхой гэжэ үннэйл мэдэжэ болонхой. Урзанда жэлдэ Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэнэ эдэ хоолой яармагые захиамнаархин һайн һанана. Тиихэдэ олонхи һуругуалинууд ой тайгын хэшгэ болохо алим жэмэс, һамар, һархяаг худалдажа, һурагшадаа жэлэй туршада халуун эдэе хоолоор хангаа аргатай болоо һэн. Иимэ яармагууд хэрэгтэй юм байна гэжэ тийхэдэ хүдөөгэйхид ойлгоһон юм. Энэшье жэлдэ иимэ яармаг үнгэргэгдэжэ, ажыхинуудай, фермернүүдэй үйлэбэрлэнэ продукция худалдахадань туһа нэмэри боложо үгөө. Аймагай мнай ажыхинууд яармагта гэмгүй эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Саашадаа тус яармаг саг үргэлжын оптиво дэлгүүр, худалдаа наймаанай өөр яныин комплекс болгодобо гээнэ. Тиймэһээ ажыхинууд болон фермернүүдэй худалдан абагшадтайгаа бата бэхи харилсаа холбоо байгуулха хэрэгтэ һайн эхин табигданхай. Дэлгүүрэй шарай шэрүүн... Үйлэбэрлэжэ болбосоруулхан продукцияа худалдажа, эд зоори, мунгэ олохо гээнэ бэлэн хэрэг бэшэ. Тиймэһээ арга хургаяа бэдэрэн, дэлгүүрэй энэ донхон эрһесе соо төөришэнгүй, өөрынгөө харгы бэдэржэ олохо хэрэгтэйл байна. Хэбтэнэ шулуун доогуур уһан урладаггүй гэдэгтэл, гараа һула табиад һуугаа хаа, юуныше бүтэхэгүй ха юм даа.

Н. ГАРМАЕВА.

Элүүр энхын булан

ХУУЛИ БАТАЛАГДАЖА, ХАРЮУСАЛГА ДЭЭШЭЛҮҮЛЭГДЭБЭ

“Буряад Республикын хүн зоние туберкулёзноо хамгаалха тухай” Буряад Республикын Хуулийн тайлбари

дүүргэхэ һэргылгын, аюултай халдабарита үбшэндэ эсэргүү хэмжээ ябуулгануудай комплексууд дээрэ Буряад Республикын зоние туберкулёзноо хамгаалга эмхидхэгдэхэ зэргэтэй. Буряад Республикын зоние туберкулёзноо хамгаалга, үбшэнтэндэ туһаламжа үзүүлгые эмшэлэлгэ-һэргылгын эмхи зургаанууд, ветеринарна албан, республикадахи гүрэнэй санитарно-эпидемиологическа харгалзалгын түбүүд эрхилхэ юм.

Хуулийн 9-дэхи статья соо зоние туберкулёзноо хамгаалгын болон үбшэнтэндэ туһаламжа үзүүлгын хэмжээ ябуулгануудта гүрэнэй баталагданан тусхай программын ёһоор, республиканска болон ногагай бюджетүүдһээ, бусадшье газарнуудһаа мунгэн һомологдохо юм.

Туберкулёзноо хамгаалгын ба туберкулёзноо эсэргүү хүдэлмэри ябуулха талаар эрхэтэдэй уялганууд ба эрхэнүүд тухай Хуулийн IV бүлэг дотор хэлэгдэнэ. Энэл бүлэг соо эрхэтэдэй ба туберкулёзноо үбшэлһэн зоний

эрхэ ба уялганууд хубаарилагдаа. 10-дахи статья соо Буряад Республикын эрхэтэдэй эрхэнүүд тухай хэлэгдэнэ. Жэшэнь, туберкулёзноо үбшэ элирүүлгын, һэргылгын түлбэригүи шалгалта гаралга, туберкулёзой дэлгэрэлгэ тухай болон тэрээнһээ һэргылгэ тухай мэдээ абаха гэхэ мэтэ. Хуулийн 12-дохи, 13-дахи статьинууд соо туберкулёзноо үбшэлһэн зоний эрхэ болон уялганууд үгтэнэ.

Зоние туберкулёзноо хамгаалгын болон туберкулёзой инфекциин таралгые хизаарлалгын хэмжээнүүд тухай Хуулийн V бүлэгтэ хэлэгдэнэ. Туберкулёзой инфекциин таралгые хизаарлалгын хэмжээнүүдые Хуулийн 15-дахи статья элирхэйлнэ. Тиймэ хэмжээнүүдтэ нарай үхибүүдтэ вакцинаци хэлгэ, үхибүүдтэ болон ехэнүүдтэ ревакцинаци хэлгэ, зарим эрхэтэдые флюорографическа шалгалта уялгалан гаргагча ороно.

Туберкулёзноо эсэргүүсэхэ албанай медицинаскэ хүдэлмэрилэгшэдтэ үгтэхэ хүншлэлэгшүүд болон тэрэниие лаб хангалга тухай Хуулийн VI

бүлэг соо хэлэгдэнэ. Тус Хуулийн эрилтэнүүдые эбдэхэнэй түлөө бүхы предприятие, эмхи зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдэй болон тушаалта иоурнуудай Россин Федерациин болон Буряад Республикын Хуулинүүдэй ёһоор журамай талаар, административна болон уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха тухай Хуулийн VII бүлэгтэ 17-дохи статья дотор хэлэгдэнхэй. VIII бүлэгтэ түгэхсэхэлэй дүримүүд үгтэнэ. “Буряад Республикын зоние туберкулёзноо хамгаалха тухай” Буряад Республикын Хуули баталагдажа, үбшэнтэнэй, врачнуудай болон хүтэлбэрлэгшэдтэй харюусалга дээшэлүүлэгдэбэ гээнэ. Тус Хуулиие хүсэндэнэ хүргэхын тула республикын Правительство мунгэ һомолхо талаар хэмжээнүүдые хараалба. Иигэжэ һүжэржэ эхилһэн тус үбшэнтэй тэмсэхэ арга олодо байһаниинь һайшаалтай.

О. ХОГОЕВА,
Буряад Республикын
Юстициин министерствын
ахалагша мэргэжэлтэ.

АНГАЙ АРЬАН ХИПЭ ДЭЭРЭ

Забайкалиин хилын харуулай округой албанай мэдээсэхэнэй ёһоор, үнгэрһэн долоон хоногто Монголоо Хяагтаар гарадаг автомашины харгыгаар хуурмаг документээр хилэ гарахаяа нэдэн Монголой эрхэтэн баригдаа. Тийхэдэ Наушки станци дээрэ “Улаан-Балтар-Москва” гэдэн поезд шалгалтын үедэ тарбаганай эзэгүй 15 малгай, 120 арһан олодо. Наушки станциин тамуужанай сэгнэхэнэй ёһоор, хинан шалгалтад 4,5 миллион түхэригэй контрабандна зөөри элирүүлһэн байна. Хожомын энэл поезд соо тарбаганай үшөө 50 арһан олодо. Тийхэдэ “Улаан-Балтар-Наушки” поезд соо мүн лэ эзэгүй энэл ангай 20 арһан олодо. “Пекин-Москва” поезд соо үшөө 83 арһан олодо. Контрабандистнуудай үбэлэйнэ сезон эхилээ гэжэ хилын харуулашад эдэ ушарнуудһаа багсаана.

Манай корр.

1960-дахи онууд Совет гүрэнэй түүхэдэ онсо нуури эээлнэ. Юуб гэхэдэ, энэл арбан жэл соо орон доторнай элдэб хубилалтанууд болоһон гэжэ мэдэнэбди. Жарадахи онуудай урда тээ оронойнай арадай ажахые хүгжөөхэ талаар заншалта болоһон табан жэлүүд хубиллагдажа захалаа һэн. Эгээн түрүүн Совнархозууд байгуулагдажа эхилээд, манай эндэ Зүүн Сибирийн совнархоз тогтожо, Эрхүүгэй, Шэтын областнуудай, Буряадай АССР-эй промышленна томо томо предприятинууд тэрэнэй мэдээд үгтөө, промышленность болон хүдөө ажахын талаар партиин обкомууд байгуулагдаа. Тиигэһээр байтар оронойнай арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб зохёолго орхигдожо, 1959 онһоо долоон жэлэй түсэб табигдаба.

Эдэ бүхы хубилалтанууд манай редакциин хүдэлмэридэ хэды бэрхэцээлүүдые тохёолдуудгай байгаа. Долоон жэлэй түсэбэе хэдэн үдэр соо оршуулжа, газетынгээ хуудануудта толилоо һэмди. Оршуулгын таһагы даагша байһан Раднажэб Бадмаевич Бимбаев, оршуулагша Лубсан Доржиевич Шагдаров, редакторай орлогшо Мунко Нимаевич Нимаев, хүдөө ажахын таһагы даагша Бато Аюшеевич Гылыков, болон бусад хүни үдэргүй нуужа, оршуулгын дабаа гаталагша бэлэй. Гүрэн түрүмнай тэрэ үеын толгойлогшо байһан Никита Сергеевич Хрущёв элдэб асуудалнуудаар суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ гээшэнь аймшагтай бэлэй. Хэлэхэ элдэхэлынь телетайпаар урид ерэхэ, тэрэниие оршуулха, буряад хэлэндэ оруулаад, газетынгээ дүрбэн хууданан дээрэ табиад байтарнай "Заһабари" гээд далай ехэ материал нэмэжэ ердэг һэн.

1962 оной мартын 5-да КПСС-эй ЦК-гай Пленум зарлагдажа, "Коммунист байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ажахые байнаар хүтэлбэрилдэг болохо талаар партиин зорилгонууд" гэхэн элдэхэл КПСС-эй ЦК-гай нэгэдхи секретарь, СССР-эй Министрүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущёв хэһэн байна.

Хүдөө ажахын продуктуудые улам ехээр абадаг болохо талаар тодорхой хэмжээ

ябуулганууд хараалагдаһан. Ороһо тарья, хлопок, саахарай свёкло, тэжээлэй ургамалнуудай тарилгы ерид үргэдхэхэ, мяха, сагаан эдээ, ноһо болон эдээ хоолой бусад продуктуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо зорилго табигдаа бэлэй.

крайкомуудай орган байһан газетэнүүдэй бүридэл хубиллагдажа эхилээ. Хүдөө нотагуудта хэдэн районуудһаа бүридэһэн управленидэ нэгэ газетэ гарадаг болоо. Хубилалтын худхалаа манайшье республикада тудажа ерээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда тээ "Бурят-Монголой үнэн" газетын редакторай орлогшо, дайнай жэлүүдтэ сэрэгшэ-журналист ябаһан намтартай. Албан

◆ "Буряад үнэнэй" 75 жэлэй ой

ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ХУБИЛАЛТАНУУД

КПСС-эй ЦК-гай 1962 оной мартын пленумэй һүүлээр удаггүй апрель һарада манай республикада аймагууд хоорондын хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы зургаанууд шэнээр бүридхэгдэжэ, колхоз болон совхозуудай үйлэдбэрийн дүрбэн управлени байгуулагдаба. Тодорхойлон нэрлэбэл, Улаан-Үдын нотагай колхоз болон совхозуудай үйлэдбэрийн управлениин мэдээд Советскэ район, Мухар-Шэбэрэй Тарбагатайн, Сэлэнгын, Загарайн аймагууд; Хяагтын үйлэдбэрийн управленидэ Хяагтын, Бэнүүрэй, Зэдын, Захааминай аймагууд; Кабанскын управленидэ Баргажанай, Кабанскын, Байгал-Хударын, Прибайкалийн, Түнхэнэй, Ахын, Хойто-Байгалай аймагууд; Хориин управленидэ Хориин, Яруунын, Баунтын аймагууд ороо.

Үзэгдөөгүй ехээр томодогдоһон энэ хүдэлмэрийн аша үрэ багатай байхань бүгэдэндэ мэдээжэ байһан. Гаисахан Кабанскын управлениин харьяата газар дайда алас холын Ахын аймагһаа эхилээд, Байгал далайн урда талаар оршодог хэдэн аймагуудые оруулалсан, Хойто-Байгал хүрэтэр нэмжыдэг һэн. Тиимэл хадаа ажахынуудай эрхилэлгэ зүб замда оруулха эрилтээр хубиллагдажа багтай болоо. Тиигэжэ Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Зэдын, Хориин, Яруунын, Баргажанай, Кабанскын, Түнхэнэй хүдөө ажахын үйлэдбэрийн юһэн управлени шэнээр байгуулагдаһан юм.

Эгээл энэ үедэ, гүрэн түрүн засагай хүтэлбэрийн толгойло байһан Никита Сергеевич Хрущёвой үүсхэлээр оронойнай экономикадо ехэ хохидолтой худхалаа, үймөөн соогуур партиин обкомуудай,

Партиин Буряадай обкомой, республикын Верховно Советэй, Министрүүдэй Советэй орган байһан "Правда Бурятии", "Буряад үнэн" һонинууд 1963 оной февраль һараһаа нэгэдхэгдэмэл редакцигай болоһон.

Редактораар томилогдоһон Цырен Очирович Очиров хоёр газетын хүдэлмэри хүтэлбэрилдэг болобо. Урдань "Правда Бурятии" газетын редактор байһан Иван Мартынович Стегачёв, "Буряад үнэнэй" - Циден Цибудеевич Цибудеев хоёр редакторай орлогшонороор томилогдоо. Түрүүшын үедэ манай газетын зарим уншагшад энэ ушарые буруу ойлгожо, ород хэлэндээрэ томилогдоһон материалуудые буряад хэлэн дээрэ дабтанан "дубляж" гэжэ һанаһан юм. Бодого дээрэ тиимэ юмэн огто байгаагүй. Хоёр газетэ нэгэ редакторай хүтэлбэри доро ами аминдаа урдынгаа гуримаар хэблэгдэдэг байгаа. Газетэ бүхэн аминдаа түсэбтэй. Нэгэдхэгдэмэл редакциин редколлегиин зүблөөн дээрэ газетэ бүхэнэй харын, кварталай түсэбүүдэй харагдахада, редактор Цырен Очирович засагай зургаануудай тогтоол, шийдхэбэринүүдһээ ондоо нотагай автортай ямар нэгэ статья, корреспонденциин хоёр газетэдэ томилогдохо ябадалые хоридог һэн. Зүгөөр ажахын онсо шухала асуудалаар хоёр газетын хамтын нүүдэл шалгалта үнгэргэдэг байгаабли.

Дүрбэн жэл соо хоёр газетын хүдэлмэрийе хүтэлбэрилжэ байһан редактор Цырен Очирович тухай тобишоһоноор дурдаха хүсэл түрээжэ. Тэрэ хадаа үнэхөөрөө яруун бэлитэй журналист, уран зохёолшо, эрдэмтэ, партийна хүтэлбэрилэгшэ байһан. Үшөө

хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандаха, шадабари мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшлүүлжэ байха эрилтэ бидэндэ табидог һэн.

Тэрэ үедэ "Буряад үнэнэй" харюусалгата секретаряар хүдэлдэг байгаа. Партиин обкомой бюрогой заседани, бусад ондоо суглаа хураанууд хүниин хахад болотор үргэлжэлхэл даа. Редактор тэндэһээ хэды орой ерэбэшье, хоёр газетынгээ аяар найман хуудала хоёр хэлэн дээрэ заагагүй хаража, "хэблээдэ тушаахые зүбшөөнэб" гээд гараа табижа үгэдэг һэн. Үсэгдээрэй "планёрко" дээрэ ямар статьягай хэдыдхи хуудалайда хаагуур табигдаха гэжэ хэлсэгдэһэниие мартаха гэжэ байхагүй, хэрхо гээшэнь аргагүй. Хараалагдаһан материалай секретариадта саг соогоо ороогүй байгаа һаань, ушар шалтаганааниень, хэнэй зэмээр хэгдээгүй байһан ушарые мэдээсэхэ эрилтэ табидог бэлэй. Урид хараалагдаһан түсэбэй ёһоор элдэб темын статьюудай авторнуудта захигдахаһаа урид гол шухала асуудалнуудайнь хайшаагаар тайлбариллагдажа байһанда заагагүй анхарал хандуулха. Иигэжэ ород, буряад хэлэнүүд дээрэ гарадаг һонинуудайнгаа журналистнуудта аб адляар хандадаг, хайшаагдаһан хэрэгээрэ шалгарагшадые урмашууддаг, баясууддаг байһыень мартадаггүйб.

Нэгэдэмэл редакциингаа хүдэлмэрилэгшэдэй хувиин хэрэгтэ, байдал һуудалдань Цырен Очировичай онсо анхарал хандууддаг байһыень суг хүдэлһэн журналистнууд мүнөө болотор һанажа, дурдажа ябадаг. Партиин обкомдо, Министрүүдэй Советэдэ гуйта баряад, томо томо предприятинуудай директорнуудтай хоёрлөөд,

гэр байрын асуудал аятайхан шийдхэжэрхихэн лэ байхал Жэл бүхэндэ заагагүй заримдаа 3-4 ба аббаад, ээлжээндэ байх хүдэлмэришэдтөө үгэгшэбэ

Редактор Цырен Очирович хүтэлбэри доро дурсагдаг хоёр һонин дүрбэн жэл нэгэдхэгдэмэл редакциин хүтэлбэрдэн гаража байгаа. Оной март һарада зарлаһан партиин обкомой жээтэ пленумэй шийдхээр нэгэдхэгдэмэл редакторуудта, эдэ һонинууд 1963 оной февраль урагша үеынхидэл адляар аминдаа гарадаг болоһон "Правда Бурятии" һонин редактораар Ц. Очиров, "Буряад үнэнэй" - Ц. Цибудеев баталагдаһан юм.

Нэгэдхэгдэмэл редакторай урда тээ хэдэн жэл редактораар байһан Цырен Цибудеевич 1967 оной мартын 31-һээ "Буряад үнэнэй" һонингоо редактор тусаалда дахинаа һуура редакциингаа бүридэл тшэнэ захиралта бэлэжэ юм. Циден Цибудеевич һонаһая журналистийн зорюулан республикнай хэблэлэй эгээл үнн

хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн хэлэхэдэ, алдуу болохогүй. Холын 1937 онһоо ВЛКСМ обкомой орган "Костёр" һонингоо редактор байһан 1941 ондо сэрэгэй албанд абтажа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнын фронт дээрэ элдэб зиндаа командирай политическэ табигалтай орологшо ябаһан, дайсанай талада тагнуул хэжэ дайшар шаархатаһан, дайшалхы оршон медальнуудые зүүнхэй, томо нотагаа бусаха золтой байһан Дайнай һүүлээрхи жэлүүдтэ комсомолой, партиин обкомуудта хүдэлөөд, 1960 "Буряад үнэнэй" редактор томилогдоод, һанаһанай амаралтада гаратараа хууданамтартай. Юрэнхыгөөр хэблөөдолоо һаа, эрид сэхэ абзантай, ажабайдалай, хэрэгтэй али нэгэ асуудалаар нэгэнтэй хоёрлөөд хэблөөдөө дээшэ, доошо тушаалда ябаһан хүндэ шаархалтайгөөр һанажамжа хэлэдэг хүн байһан юм. Эдэ дутагдалнуудтай эбсэлэ байхаар, үзэһэн харуу юмэнэйнгээ ушар байдаг зүбөөр ойлгожо, илан шүүмжэлхы статья, фетон гэхэ мэтые хурс гол баримтын тобишо харагдахаар, гэмтэ ябадал хэн хүнэй зэмээ мэдэхээр, өөрынгөө буруу олохоор бэшэхэ эрилтэ зургаан журналистнуудта табигдэжэ бэлэй.

Б. ДАШЕ
Россин Федерациин со
габьяата хүдэлмэрилэгшэ
дайнай болон аж
ветеран
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: редакциин коллектив 1968 ондо.
(Бүлын архивһаа абагдэ)
(Үргэлжэлэлынь хоёр хуудас хараха).

ХҮНДЭР НАНАТАЙШУУЛАЙ

БАЯР

нахатайшуулаа үргэн хүндэлж гэнэн буряад зо заншалай одоошье сэгнэгдэж эхилээр жэл боложо байна. Энэ асуудалай орондын хэмжээндэ эй болоод байхада, шка дотор энэ хэмжээ үргэн далайсатайгаар гдэжэ, нахатай одоо баясуулжа тинь хайшаалтай. Энэ республикын мун Улаан-Үдэ гэтэ үдэр үнгэргэгдөөд бэшэ, харин ажалла шүүү энэ үдэрые хэдэн туршада тэмдэглэжэ, гвтээ хүдэлхэн үбгэд, э урижа, тусхай суглаа соморхоншье хаань, бэлэгүүдые, мунгэ баяр ой оршон байдалда ка, эдэнэрээ хүндэлөө

Полозова нахатайшуулаа урижа, тэдэнэй дунда хатарай конкурс үнгэргөө. Шалгарагшадта шан бэлэгүүд олоор барюулагдаба. Хотын захиргаанай духовой оркестр хүн бүхэнэй захилаар дайнай үеын дуу, хүгжэм ёһотоор эдэлүүлжэ, нахатайшуулайнгаа залуу ябахандаа дууладаг дуунуудые гүйсэдхэжэ баясуулаа.

Манай районий нахатайшуулай уласхоорондын хайндэрые эмхидхэхэ, үнгэргэхэ болоходо хотын захиргаанһаа 5 миллион 800 мянган түхэриг мунгэн номологдоо хэн. Энэ мунгыень хаанаһаашье туһаламжа абадаггүй ганса бэе үбгэд, хүгшэдтэ, хэбтэрийн бэетэй бологшодто туһаламжа болгон хубаажэ үгөөбди. Тиэхэдэ эгээл бага пенсия абагшадта урмашуулаа һэмди, гэжэ Железнодорожно районий социальна хамгаалгын таһагые даагшын орлогшо В. Г. Сулова хөөрэнэ.

Мунгэнһөө гадуур тус районий ветерануудай соведэй, социальна хамгаалгын таһагайхидай хайндэр эмхидхэхэ хэрэгтэнэ "Пасад-96" гэнэн акционернэ бүлгэм, түмэр замай отделениин хүтэлбэрилэгшэд түмэр замшадтай соёлой ордон соо районий бүхы нахатайшуулые урижа, хайндэрөөрнэ амаршалхадаа, халуун сайгаар хүндэлжэ, бэлэг сэлэгүүдые элбэгээр барюулынень тэмдэглэе.

Үргэн Буряад оронойнай гигант гэжэ урдандаа гоёор нэрлэгдэһэн Ленингэй ордонто локомотив-вагон заһабарилгын заводой мундэлхэн түрүүшын үдэрһөө хүдэлжэ эхилхэн, ажалай баян намтартай ветеранууд олон гэжэ мэдэнэбди. Заводто 50, бүри олоншье жэлүүдтэ хүдэлжэ гараһан үбгэд, хүгшэдые тооложо барахын аргагүй ха. Жэсэнэ, заводой ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ ажалай ветерануудые урижа, хүндэлхынгөө хажуугаар, мун 70, 80, 90 жэлэйнгээ ойн хайндэрые тэмдэглэхэ хэрэгтэнэ тэдэнэртэ горитой туһаламжа үзүүлдэ. Мэнэ хаяхан А. А. Танцыревай 90 наһанайн ойн баярые тэмдэглэхэ хэмжээ

ябуулгада бүхы ветеранууд гэхээр сугларжа, үндэр нахатай болоһон үбгэжөөлөө ехэтэ баярлуулан байна.

Заводой ветерануудай нэгэн, юрын хүдэлмэришэнһөө эхилээд хүтэлбэрилхы тушаалда хүдэлхэн Ф. А. Абагаевые мэдэхэ, танихагүй хүдэлмэришэд заводто үсөөн юм. Тэрэ 1940 ондо тус заводһоо сэрэгэй албанда, удаань Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа ерэнээр, заводто хүтэлбэрилхы тушаалда хүдэлхэн намтартай. Тиэхэдэ заводойнгоо хүдэлмэришэдэй ажаһуудаг бараагууд болон хамтын байрануудые манган томо, хэдэн дабхар гэрнүүдээр нэлгэжэ олоной зүгһөө хайшаал, магтаалда хүртэжэ ябадагыень ойн баярай үдэшэ дээрэ үгэ хэлэхэн заводой ветеранууд тэмдэглээ бэлэй.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадаһан заводой 677 ветеран Правительствын ордон, медальнуудта хүртэжэ ерээ лэн. Тэдэнэй нэгэн мүнөө заводой ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ А. З. Шишов Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай гурбан орденоор, 18 медалаар шагнагданхай. Фронт дээрэ дайнай дүүрэгтэр алба хэһэн Г. Д. Меркушев истребительнэ 303-дахи авиадивизэдэ "Нормандия-Неман" гэнэн Франциин эскадрилитай суг хамта фашистнуудые хүнөөлсэхэн байха юм. Мун заводой шэрэм шудхалгын цехэй начальнигаар хүдэлхэн Р. Т. Рабданов, хүдэлмэришэдэй угзалгаһан Г. Н. Дуванов, В. С. Симагин болон бусадые нэн түрүүн нэрлэжэ, доро дохин хүндэлнэбди, гэжэ Железнодорожно районий ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ Я. П. Скарбовский онсолдо. Үндэр нахатай болоһон М. З. Куреева, А. А. Хайдурова, В. Г. Шляхова гэгшэд мүнөө хүрэтэр заводойнгоо ветерануудай соведэй гэшүүнээр һунгадана, үгэгдөө али болохо туһаламжа, тэдхэмжэ үзүүлжэ ябана, гэжэ Яков Павлович үгээ үргэлжэлүүлдэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, байгша ондо тэмдэглэгдэхэн, мүнөөшье үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан үндэр нахатайшуулай хайндэр республика доторнай хэзээ хэзээнэйхилээ эдэхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, үбгэд, хүгшэдөө омогорхуулаа.

Б. ЦЫРЭМПИЛОВ.

СЭРЭГШЫН ГАБЬЯТА ЗАМ

1942 оной август нара. Фашистнууд Волго, Сталинград эзэмдэхэ шанга довтолгонуудые эхилбэ. Сталинградай болон Баруун-Урда зүгэй фронтнуудниилэжэ, "Уран" гэнэн нэрэтэй шанга байлдаан эхилээ бэлэй.

4 нара тухай болоһон тулалдаанай һүүлээр 1942 оной ноябрь нарын 19-нэй үдэр аймшагтай, хүрөөтэ ехэ дайн эхилээ хэн.

Сталинград шадар болоһон энэ дайнда фашистнуудай миллион 500 мянган сэрэгшэд, хэдэн олон хуягта техникэ үгы хэгдэхэн байгаа.

1943 оной февраль нарын 2-ой үдэр манай сэрэгшэд олон дайсание хүрөөлжэ, плэндэ абаа хэн. Мун энэ үдэр немецүүдэй генерал Паульс бүхы армитаяа бээ тушааха баатай болоһон байна, гэжэ Аюша Эрдынеев бахархан хөөрэнэ. Армиин сэрэгшэдэй илалтада этигэдэг болоһые ойлгоходоо, бээ гамнан, дайсанаа үлдэжэ эхилээ һэмди, гэжэ 281-дэхи дивизиин 1064-дэхи стрелково полкын мэргэн буудагша Аюша Эрдынеев мүнөө омогорхон хөөрэдэг юм.

1944 он. Фашистнууд Новгород, Ленинград городуудай дунда 300 метр зайтай газарта аймшагтай шанга бүхэлэлгэ бодхоһон байгаа бэлэй. Энэ тулалдаанда Волховско,

Ленинградска болон Прибалтийска фронтнууд ороһон юм. 484-дэхи полкын сэрэгшэд 12-дохи үдэрөө дайлагдажа, эгээн түрүүлэн тус хүрөөлгөнүүдые бута хохижо, Ленинград хотору харгы зам гаргалсаа һэмди. Эндэ манай 218-дахи стрелководивизиин габьяа дурдамаар. Минии габьяа тэмдэглэжэ, мун бусад сэрэгшэдтэ Улаан-Одоной ордонууд барюулагдаһан юм.

Аюша Бурнушкевич Ленинград хотые дайсанай набаараа сүлөөлэлгэдэ хабаадахадаа, бүлэг сэрэгшэдтэй тагнуулда гаража, олондахин "амиды хэлэ" асаралсаһан хуби заяатай.

Мүнөө А. Б. Эрдынеев буряадаараа 75 наһаяа гүйсэбэ. 3 дахин дайнда хүндөөр шархатаһан юм. Тиибэшье хатуу зоригтой сэрэгшэ түрэл Бархан нютагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо аяар 44 жэл соо таһалгаряагүй бухгалтерээр ажаллаһан намтартай.

Нютагаймнай хүбүүнэй баатар габьяе Совет гүрэн үндэрөөр сэгнэжэ, Эхэ ороноо хамгаалгын 1-дэхи шатын, Улаан Одоной орденуудаар, Сталинград болон Ленинградые хамгаалһанай түлөө болон бусад медальнуудаар шагнаһан гэшэ.

Вл. БАТОРОВ.

ХҮНДЭМҮҮШЭ ЁНООР УГТАГДАА

Республикын Арадай Хуралай бага зал тигэл найдабари болон үнэн сэхэ ябадалай "За веру и верность") гэнэн ниитын хэмжээ эмхидхэхэ, үнгэргэхэ зорилготойгоор наһаа ерэнэй делегатай республикын үдүүдэй, телерадиокомпаниин журналистнууд та үнгэргэбэ.

Айлшадтай эмхидхэгдэхэн уулзалгые Республикын Правительствын дэргэдэхи Далайнуудай түүхэ, шэнжэлхэ түбэй коллегийн гэшүүн, "Самскэ туг" гэжэ хэблэлэй директор, энэ президент А. В. Мельнигтэ үгэ гэгэбэ.

Манай Улаан-Үдэ хотодо аяар зургаан дээрэ дамжуулга хэжэ байдаг телекомпани гэнэ нүхэр Нимаева оролто үгэ хэлээд, хөтөлбөрийн хүтэлбэрилэгшэ, Россин телевизын дэргэдэхи Далайнуудай түүхэ, шэнжэлхэ түбэй коллегийн гэшүүн, "Самскэ туг" гэжэ хэблэлэй директор, энэ президент А. В. Мельнигтэ үгэ гэгэбэ. Дээр түрэлтэ апостол Андрей Первозванный болон тус хэблэлэй үүсхэлые Россин

Федерациин Оборонны министрство болон ородой үнэн адарта һумын түлөөлэгшэд дэмжэжэ, "Национальная слава" гэнэн программа зохёогдоһон байгаа, гэжэ Александр Владимирович хөөрэнэ. - Тиин энэ программая арад зоной дунда дэлгэрүүлхын зорилгоор "Москва-Владивосток" гэнэн агитпоездоор аян замдаа мордоһон байнабди.

Байгша оной ноябриин 15-һаа Москва хотоһоо аян замда гараһан агитпоездын гэшүүд зуурандаа Россин олон тоото хото городуудта хүржэ, тэндэ алба хэдэг сэрэгшэдтэй, олонийтын түлөөлэгшэдтэй уулзалга хэһэн, кинофильмүүдые буулгажа абаһан байха юм. Улаан-Үдэ хүржэ ерэнэн эдэнэр хоёр үдэрэй туршада эндэ байхадаа Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгшэдэй ажабайдал, һуралсал тухай, мун хотын олон тоото үзэсхэлэнтэ газарнуудаар гурбан бүлэг боложо хубаараад ябажа, хотын захиргаанда хүрэнэн, залуушуултай уулзаһан, кинофото-зурагуудые буулгаһан байха юм.

Сибирь болон Алас-Дурна хүрэхэ зорилготойгоор аян замда гараһан делегати 27 гэшүүдһээ бүридэнэ. Тэдэнэйн дунда артистнууд, композиторнууд, журналистнууд олон. Эдэнэр аян замдаа мордохын урда тээ Советскэ Союзай маршалнууд Г. К. Жуковай, К. К. Рокоссовскийн түрэнһөөр 100 жэлэй ойн баярай үдэшэдэ байлсаба. Хүндэмүүшэ ёһоор угтагдаһан айлшад энэл үдэшэндөө аян замаа үргэлжэлүүлэбэ.

Т. БАДМАИН.

Толилогдоогүй зохёолнуудһаань

Дондок УЛЗЫТУЕВ

ТАБАН ХҮЙХЭР НҮХЭДЭЙ ТАРХЯА
ЯАЖА ЗАНАНАН ТУХАЙ

(сценкэ)

ХАБААДАХА НЮОРНУУД:

ТОГМИД - жолоошон, 30 наһатай.

НАДМИД - калымщик, 40 наһатай.

ЖЭГМИД - кладовщик, 40 наһатай.

СЭМЖЭД - нютагай туньяс, 35 наһатай.

ЖЭГЖЭД - фотограф, 30 наһатай.

(ТОГМИД ехэл мангарлаһан янзатай, үрөөһэн нүдөө аниһан, нурсагар юумэ гаража, эһээлнэ, хуняана. Надмид яаралтай ерээб).

НАДМИД. Дороова! һонимнай?

ТОГМИД. Һонин гэхэдэ, мүнөө үглөөгүүр амиды бодошоһоноол гайхаже байнаб. Тьфу! Юумэ асараа гүш?

НАДМИД. Үгы ааб даа. (Гараа дэлгээжэ). Онгоошхо сонхыень тоншожо - тонцожо ерээб. Шаруугай шантагар гэргэн иимэ эртэ киосхоо тайлаха даа хари... Үгы, үсэгэлдэрэймнай юумэһээ үлөөгүй юм гү?

ТОГМИД. Шабхаруушьегүй. Хуу харааб. Угайдхын саана үнөөхи тэнэг һамгашье үгы, баһа арилаа бэиэ юм гү даа... Шууяһанаан һананагүйб. Тьфу! Тонилон ошоог лэ даа сиаа!

НАДМИД. Һөөргөө гүйгөөд ерэхэ ааб даа, яашаха нэм. Минихишье үглөөгүүр буруу хаража, балхышоод байна нэн... Үгы, нэгэ юумэ үлэхэ ёһотой бэиэ нэн гү?

ТОГМИД. Хахадай хахад буфедэй буланда байха аад, үгыл. Али һүни бодоод залгяа хүн гүб, бү мэдэ.

НАДМИД. Минихи гарахада, Жэгмид гансаараа бөөлэжэ һуугаа нэн. Тэрэи уужархёо бэиэ гү?

ТОГМИД. Тьфу! Тиигээ, тиигээ! Мүнөөл һанааб. Табижа байхыем обёорбо аа гү гэжэ һанаашье нэм... Теэд һогтуушаг байгаа гэшиэ гүб даа. Муухайл золиг даа!

НАДМИД. Һэ! Жигмид алдахал байха! Жэгтэй убайгүй хүн даа, даншье убайгүй.

ТОГМИД. Тэрэшил һалгаагаад ошоо байна.

НАДМИД. Тиигээ бэд даа. Ондоо хэн байха юм? Кладовщик болоһоор бүри нэтэршоо. Анханай хомхой аад, үиөө доро болоо.

ТОГМИД. Удаан байхагүйл даа, ехэдээл һаа, хоёр һара... Тиигээд лэ гаргагдана ааб даа.

НАДМИД. Боли, боли нүхэр! Жигмидээ ии үиөө мэдэнэгүйи. Мэхэтэйишг шүдхэр ааб даа тэрэи. Ноёдто һайһһараад, ама хамарыень тоһодоод...

ТОГМИД. Хаана ошоһонь даа! Мэдэгдээдхихэл байха. Вообщее-то, мэхэтэйишгын мэхэтэйл гэшиэ. Убайгүй хүмнай урда гараадхидэг хэбэртэй болошоо.

Ахай Жэгжэдэй хармаанда

Арбанай шарбуунсанууд собхоролдоо.

Аялдар зангыень мэдээжэрхёод

Артелиин басагад дэбхэрэлдээ,-

гэжэ дуулаһаар ама халамгай Жэгмид ерэнэ.

ЖЭГМИД. Мэндэ амараар, амгалан тайбоон! Таанар тархьяа заһаагүй тахилдажа байна гүт?

ТОГМИД. Тьфу! Оройдоо мэти! Шимнай хэдыдээ заһаадхибаи?

ЖЭГМИД. Олдоо бэд даа! Зүүгээрхинээр шударагдаа!

НАДМИД. Үгсээ шимнай зэмыкашиоо гүш даа?

ЖЭГМИД. Яагаашье һаа, амарха эрхэтэйбди. Урда хоёр амаралтада унтан хэбтэнгүй ажаллааб. Эсээ сусааб, энэ воскресениеэ эбтэй эмхитэй үнгэргэжэрхие!

НАДМИД. Шарбуунсануудай собхоролдожо байгаа һаань, гаргыни наашань, биши ошоод ерэхүүб. (Часаа харана). Мүнөө мүнөө Шаруугаймнай шантагар гэргэн шагабарияа нээгээ бэиэ юм гү?

ТОГМИД. Тиимэ, тиимэ. Нээрээ, амаралтын үдэр һэмнай. Тархим хахархаа байна. Углууда нюһан шэтүүшхыем ии һалгаагаа гүш даа? Үглөөһөө нааша оложо ядабаб.

ЖЭГМИД. Үгы ааб даа. Би иини шухан юумэ хаанаһаа олохобиб? Минихи гарахада, Сэмжэд Жэгжэд хоёр сээрхэлдэжэ һуугаа һэмнай. Тэдэи залгяа бэд даа!

НАДМИД. Үгы, ии үлөө бэиэ нэн гүш?

ЖЭГМИД. Үгы ааб даа. Ши бидэ хоёр сугтаа гараа һэмнайбди. Ээ-э, гэжэ даа, ии тортог хаяулаад, тоормозолиһон байгаалтайи?

ТОГМИД. Зай, зай, таанар иигээд тоосолдожо эхилхэтнай ха, юумэтэй һаа, нээрээ, наашань һарбайл даа. Намда солхооб үлөө нэн ха, би ошоод ерэхүүб. Тархи һалаа... тьфу!

ЖЭГМИД. Бари, бари! Бушуул тиигээд. Энэ (мүнгэ гаргажа үгэнэ) солхооб.

ТОГМИД. Хүрэхэгүйл даа. Надмид юумэтэй гүш? Солхооб гарга.

НАДМИД. Биһи нэн лэ даа. Үсэгэлдэр һамгандаа конфискавалуулаад, зэд лэ үлөө. (Тоолоно). Далан табан мүнгэн. Хүрэхэ бэиэ гү?

ТОГМИД. Хүрэхэ, хүрэхэ, байгаарайгты, мэнэ ерэхэб. (Яаралтай гарана).

ЖЭГМИД. Энэи юугээ хэлэнэ гэшиэб? Би тэрэ шугааб гэхэн шэтүүшхыень нүдэ амандаашье хараагүйлби.

НАДМИД. Барһанини гайтай уунал даа. Өөрөө уужархиһаншье байжа болоо, замыхаалаад мартажархёо гүб даа.

ЖЭГМИД. һамганинь һүнидөө юумээ суглуулаад, аришоо гү даа? Баһа наһаа гэшиэ гү?

НАДМИД. Энэи аашалдаг лэ гүб даа. Эмиэлүүлээб гэхэ, ахаһаа. Дахин уушахал аад, юуень бээ зобоодог юм!

ЖЭГМИД. Эмиэлүүлхэ гэшиэмнай одоол бээ һалгааха гэхэн хэрэг. Би буу баряад абаашаашье һаань, эмиэлүүлхэм гэжэ ябахагүйб. Мүнөөһоний муушаг лэ хүн архи

уудаггүй гүб даа.

НАДМИД. Ханезино, һамгадай ү орожо, эмиэлүүлээб гэжэ зобохо. Т амитан лэ даа. Манаараа бага-сага ууд ябаа һаа, иигээжэ нээрвээ һалгаахагүй һэ.

ЖЭГМИД. Эмиэлүүлээб гээд, уухаа бо ябахадаа, хүниие үзэхөө болёод ябаха. Тэнэгшээ лэ хүн гэшиэ даа. Мүнөө машина болуулхань гэбы... Мэс-сүү! Тэсэгэн, ууд ябахадань, Урда-Жалгааһаа гурбан мэн отхоод хаяад үгыи гэхэмни, таһа арсаа Мүнөө хаанаашье ошоё гээ һаа арсахагүйл һи-һи. һи!

НАДМИД. Хахадые табяад лэ, ха оройһоо шулуу зооо гэшиэ һаанини, "да гэхэл.

ЖЭГМИД. Бай даа, бай, бай... Тэрүү Сэмжэд Жэгжэд хоёр гү даа.

НАДМИД (харана). Тиимэл даа, хоёрини баһа холбоорилдоод наашалба. М эдэ хоёр приятельнууднай Тогмидой һалахаа болихонь даа. Эндэ хонодог боло аабза.

ЖЭГМИД. Ондоо хаана ошохоһи? бидэ хоёринь эндэ уулзаба бэиэ гүбди. хоёрини болиһон зон лэ дөө. Архида ор дүүрхэн хоёр.

НАДМИД. Сэмжэд гэжэ мүнөө болоһо һамгашье абахагүй. Хара гэрэйнгээ хаан, гэрэйнгээ богдо болоод, гансаараа ёнхо һууха юм. Үиөө тиигээд, философ гэшиэб алан алдана даа.

ЖЭГМИД. һогтомсоороо: "Таанар гэшиэбта? Хилэмн, хилэмн гэхэдэ, хо гэлдээд, философи гэхэдэ, - ум над зон гэшиэ гээдхихэ юм.

НАДМИД. Эһини хаа-яа ламатажа, зуу хүшиэдэй юу хээ алдуулдаг бэиэ гү?

ЖЭГМИД. Тэрэндэ бэрхэ даа. Хэды маани мэгзэм боролдуулхатайл гэ Жэгжэдын элдэб бурханай, ламань хаарташха сохёод, хуралай үедэ худалд үйлэ хэнэ ха юм даа.

НАДМИД. Теэд ондоо юугээр хооло тэжээнэ, энэниие (хоолойгоо хос няһална) барина гэжэ һананаи?

(Сэмжэд Жэгжэд хоёр ерэнэ).

СЭМЖЭД. Амар амгалан байна уу, а түбхин, аминай хэрэг сайн уу?

ЖЭГЖЭД. Тогмидоо эльгээжэрх тохиолдожо байгаа гүт даа? Тиигэн. өөһэдөө ошоод ерэхэ яагаабта-э?..

ЖЭГМИД. Нээрэшье, сарай хойхоног х хүлэһээр, доргон түража үхэбэ гэдэгтэй һула һалахамнай бэиэ гү? Тугаарайхим муу һалашаба. О-оё, досоом харашаба. Таана юумэн биһи гү?

СЭМЖЭД. Хогоосон! Одоо хогоосон?

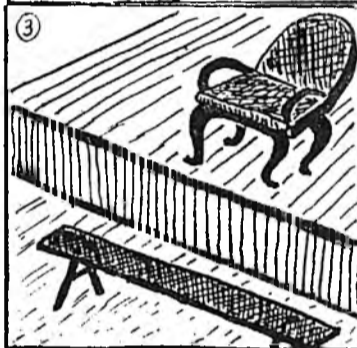
(Үргэлжэлэһын хожом гараха.)

Ажалай ветеран, хүдөө бэшэгшэ Н.Ц.Нанзатовай дурасхаалда

ҮБГЭН БАГШЫН ҮРЕЭЛНҮҮД ҮНЭТЭЙ

УНШАГШАДНАЙ СҮПӨӨ САГТАА

Байгша оной октябриин 17-ной дугаарта эдэ зурагууд барлагдажа, тайлбари харюунуудыг үгэхыень уншагшадтаа хандаһан байгаабди. Редакцидамнай ерэнэн бэшэгүүдые доро толилобди.

1) Мүнгөө сасаһан гүрэн Муудаха тээшээ бэлэн.
2) Зүрхөөр муушые һаа, Зобоохоб таанадаа хамуураар.

3) Түшэлгэтэй байдал, Тэсхээнэй тэмдэг, һандали һуудал, һанаанда сэлэмг.
4) Жаргалаа хэн эбдэнэб? Жаалдамар өөрөөл даа.

Н. САНЖИЕВ.
Түнхэнэй аймаг.
Эдэ зурагуудай удхаар шэнэ харюунуудые иимэ хаягаар эльгэхыетнай хүдээнэбди: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ 23, газетын редакци.

"БУРЯАД ҮНЭН" газетын октябриин 17-ой дугаарта үгтэһэн зурагта иимэ тайлбари үгэжэ боломоор.

1. һуудал байдалай үдэр бүри муудажа байхада, харин миллион солхообтой хүнүүд үдэр бүри олошорно бшуу. Урдань миллионернүүд хургаа даран тооломоор үсөөн байгаа ха юм.

2. Бүхэли жэл соо салин абадаггүй эрдэмтэн үйлсэ хамаха ажалтай болоно.

3. Гайхалтай саг ерээл: ноён боложо, креслэ эзэлхэ дуртайшуул үдэрһөө үдэртэ олошорно бшуу.

4. Тамада унаһан хүнүүд тэндэһээ гараха аргая бэдэрнэ. Тамада ороһон хүнүүдэй тэндэһээ гараха арга (харгы) бии гү?

Д. ОШОРОВ.
(Улаан-Үдэ) багшын ажалай ветеран.

ньюбагтаа дуратайгаар хүмүүжүүлжэ, шогтой хүхиюутэйгээр хөөрэлдэжэ, хурагшадаа ходел дэмжэжэ, үргэжэ байдаг багшяа тээмэндэ түрэлхидынь, хүүгэдынь, нүхэдынь, шабинанынь һайхан үгэнүүдээр һүүлшынь харгыда үдэшэхэдөө дурсаа һэн. "Ямаршые хүнэй сэдхэл үргэдэг, мэдэхгүй юумэ заажа үгэдэг, хүхиюун, дорюун зантай багша һэн", - гэжэ Тээгдэдэ заалһан шабинь, мүнөө Улаан-Үдын 35-дахи хургуулийн багша Ханца Доржиевна Дубшанова, Тээгдын хургуулийн директор байһан Мария Кирилловна Жамбалова гэшэ хөөрөө һэн.

Хоёр басагадые, гурбан хүбүүдые гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэһэн Намжил Цыбиковичэй ажальеень, багшын мэргэжальеень Нима хүбүүниинь, Нина басаганиинь үргэлжлүүлэ.

Үбгэн багшын үрээл үгэнүүд, дээрэ хэлэгдэһэн захяа заабаринууд тон үнэгэй, гүн удхатай бшуу. һайхан дурасхаалынь шабинарайнь, нүхэдэйн, хүүгэдэйн, нотагаархидайнь сэдхэл соо хэтэ мүнхэ үлэхэ байха. Наһаараа олоной түлөө оролдоһон, хүүгэдэ багшалан буянтай, бурхантай үбгэн багша һайхан түрэлөө урилан олохо, бурханай орондо түрэхэ байһандань булга этигэнэбди. Ум маани бад мээ хум!

Б. ОРБОДОВА.

Цыбикович магтаһан байна. Илангаяа хургуулида орохоёо бэлдэжэ байһан хүүгэдтэ хубсаһаар хүсэд хангагданһандань, үйлсэ зүбөөр гаралгадань багша-ветеран һанаата болоо: "... Нэгэдэхи класста хурахааяа орохо хүүгэдтэ һуралсалай шэб шэнэхэн зүйлнүүдые худалдан абаха..., машинануудай уулзан һэлгэлдэдэг газарнуудта бүришые нарилха, светофор һайса хаража хураха хэрэгтэй". Тиихэдэ түрүүшын хэшээлһээ эхилээд, һайнаар хурахые оролдогты... Физкультурын хэшээлдэ һайнаар бэлдэгты гэжэ үбгэн багша захяад, Олимпийн наадануудта хабаадажашые болохот гэхэн найдалаа бэшээд, түрэл орондоо, байгаалидаа дуратайгаар хандахые үхибүүдтэ захиһан байха юм. "Бага шэнжэлгэхээ эхэ шэнжэлгэнүүд бии болодог шуу" гэжэ үхибүүдтэ һануулаад, статьягайнгаа түгэсхэлдэ "хургуулидаа, ажабайдалдаа амжалтатай, гэртэһиндээ аша туһатай бэрхэ үхибүүд бологты, үбгэд хүгшэдһөө һайхан хургаал абажа, эрдэм бэлигээ үргэлжлүүлхэтнай, наһанайнгаа харгые эрдэм ухаагаар шэмэглэхэтнай болтогой!" гэжэ буряад хэлэнэй багша байһан Намжил Цыбикович Нанзатов эдир үетэндөө хандаһан, үрээл захяануудаа дамжуулаһан байна.

Олоной түлөө оролдожо, багшнуудта, шабинартаа эрдэм мэдэсэе дамжуулжа, түрэл

Эдиршүүлые хургажа, эрхим һайнаар хүмүүжүүлжэ, бүхы эрдэм мэдэсээ шабинартаа дамжуулжа, жэшээтэ ажалайнгаа түлөө Октябриин хубисхалай орден хайрада хүртэһэн багша, Хориин аймагай Тээгдэ нотагта ажалайнгаа намтар эхилһэн ветеран Намжил Цыбикович Нанзатов "Буряад үнэн" газетын эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ байһан юм.

Урданай ёһо заншалнууд, Сагаан һарын һайндэрнүүд, түрэнэһэн гуримууд, арадайнгаа баян аман зохёол, суг хүдэлдэг нүхэд, багшанар, нотагаархид, эм домто аршаан булагтай газарнууд тухай саг үргэлжэ манай газетэдэ бэшэжэ, гүн сэдхэлээ уншагшадтаа дэлгэжэ, һопинуудые дуулгажа байдаг багша-ветеран һаяхан үндэр наһатай боложо, алтан дэлхэтэй хахасаа.

Энэ һуралсалай жэлые утгуулан, эгээл һайхан, сэдхэл хүдэлгэмэ захяа үгэнүүдые, үрээлнүүдые багша-ветеран бэшэжэ, байгша оной августын 27-ной дугаар соохи "Үбгэн багшын үрээл захяанууд" гэхэн статьягаа үхибүүдтэ, хургуулийн боһого түрүүшынхые алхахаяа байһан эдир хүүгэдтэ зориулаа һэн. Энэ статьянь үнэхөөрөө һүүлшынь гэрээд үгэнүүдэй захяа заабари, үбгэн багшын үрээл үгэнүүд боложо мүнхэрөө бшуу.

Зундаа түрэлхидтөө туһалһан, гоё һайханаар голой эрьдэ, хүдөө нотагта амарһан, хүдэржэһэн үхибүүдые Намжил

Шэнэ ном

НОЁХОНОЙ ХОЛЫН БА ДУТЫН ҮЕ ТУХАЙ

орон хаанаһаа эхитэйб? най юрын асуудал бэшэ. агаяа мүнөөдэр, үндэһэ агаяа мэдэхэеэ болилгын ажабайдалда дэлгэрээд үе сагта энэмнай тон болоно. Ямаршые гүрэнэй болохо гүрэнэй үзэл гэхэн ойлгосо үгы болоо. орондоо патриотис эхитэй байха гэхэн ойлгосо мартардаа.

эрхэ байдалда ирин үнинэй түүхэһэн, үгтэй гүрэнэй университетэй профессор Б.С.Санжиевай ноёной холын ба дутын үе тухай" шэнэ номой сэдхэлдээ тон нагааб. Хэмжээгээрээ эхэ энэ ном соо арбан дохи зуун жэлһээ эхилээд дохи зуун жэлэй табиад хүртэгэр Ноёхойной түүхын үе, хэрэгүүд харуулагдаа. Энэ ном уншаад, хуушанай үгүүдэл һанагдана: бага ороной хуби заяанһаа, эхэ агууехэ Россин хуби ба түүхэ эхилнэ.

Азин түүхэдэ Ноёхойной үнгэрһэн сагые бодомжолон үзэхэ арга эрдэмтэдэ олгоо.

Сэлэнгэ, Сүхэ, Хэлго голнууд шадар сонгоолнуудай нэгэ һалаагай һуурижан түбхишэн тухай баримтаар шэнжэлгэ эхилнэ. Эгээл тэрэ үедэ XVII зуун жэлэй эхиндэ эдэ газарнууд Пётр I хаанай Зарлигаар Үхин тайшаада, тэрэнэй дүү тайшаа Лубсанда дамжуулагдаһан байна.

Тэрэ үедэ Россин гүрэн түрэдэ Хитадагтай, Монголтой урда хилэнүүдые тодорхойлохо гэхэн хойшолуулашаггүй зорилго табигдаа һэн. Россин элшэн сайд, граф Савва Рагузинскиин нэрэтэй энэ зорилго бээлүүлгэ холбоотой юм. Б.С.Санжиев хэдэн талын хэлсэнүүдые юрэл харуулна бэшэ, элшэн сайдай буряадуудаар һонирхолье, үндэһэн угсаатание Россин хилэ харууһалгада хабаадуулха гэхэн эрмэлзэлыень онсолон элсрхэйлнэ. Сэлэнгын, Хориин, Агын буряадуудай, Нэршүүгэй түнгүүсүүдэй толгойлогшонорой түлөөлгэтэ съезд зарлалга Рагузинскиин нэрэтэй холбоотой юм. Рагузинскиин үүргэ Бурииска хэлсэгээр түгэсөө һэн. Удаалангус хэлсээе хүгжөөн, Хягтын трактат гээшэдэ гар табигданан юм. Тэрэл үедэ энэ элшэн сайд Сэлэнгын тайшаада наранай дүрэгтэй улаан туг бэлэглэһэн

юм. Энэ туг дээрэнь ород үзэгөөр "Хэндэшые мүхөөгөө үгэнэгүй". ... Бүхэроссин император 1727 ондо Сонгоол угсаатанда үгтэбэ" гэжэ бэшээтэй һэн.

Росси гүрэнэй Хитадагтай, Монголтой гүрэнэй хилэ тогтоолготой, ород ба буряад арадуудай заагданан оронудай арадуудтай хүршэ ёһоной харилсаануудые байгуулгатай холбоотой орёо ба хүндэ асуудал зүришэлдөөгүйгөөр, шуһа аджалгагүйгөөр, амжалтатайгаар шийдхэгдэһэн байна.

Буддын шажан дэлгэрүүлгэдэ, ёһо заншалнуудта, ажахын ажал ябуулгада хабаатай асуудалнуудта автор нилээн анхаралаа хандуулаа.

Совет засаг тогтоолготой холбоотой үе уншагшадтай һонирхол заатагүй татаха бээ. Автор имагтал сагаантан, улаантанай тэмсэл бэшэ, харин Семёнов атаманай дутын тала баригшадтай дунда болоһон тэмсэл үнэнцэмөөр харуулна. Ноёхойной сэрэгэй-революционно штабай ба Ноёхойной буряад эрхэтэдэй бүлгэмэй хамтын суглаанай протоколнуудтай уншагша түрүүшынхээ танилсаха болоно. Буряад һууринуудай хүн зоной ангиин мэдэрэлтэй боложо байһые элгээр гэршэлнэ.

Дурсагдагша документнүүдэй эрхэтэдэй хубийн гар табилгатайгаар үгтэһэниинь тон һонирхолтой.

Бага Эхэ ороной түүхэ - юрэл ушарал, хэрэгүүд бэшэ юм. Нэн түрүүн хүнүүд, тэдэнэй габыа хэрэгүүд гээшэ. Түүхэһэдэй шэнжэлгэнүүд оройтоһон ябагалагшадтай һүнийн хотые бүри һая болотор һануудаг һэн бээ. Харин Б.С.Санжиевай ном олон геройнуудтай, заримантайнь автор өөрөө танил.

Түүхэһэнэй бүхы сэгнэлтэнүүдтэй зүбшэхөөр бэшэ. Гэбэшые энэмнай шэнжэлгэшынь өөрын хараа, өөрын хандаса хадаа хүндэлэгдэхэ зэргэтэй. Шухалань гэхэдэ, Ноёхойной жонһээ дээрэ Буряадаг түүхэ, ороной хүгжэлтын шатануудые ойлгожо боломоор.

Хүдөө ажахын хэды һандаралда ороошые һаа, эцдэхи зон ажахыгаа һандаралһаа хамгаалһаар, урданайнгаа шарай алдаагүй зандаа. Эндэ музей, соёлой байһан, библиотек хуу хүдэлһөөр. Эдэ бүгэдэһөө уламжалан, үнгэрһэн үе тухай бодомжололнуудай түрэнэниинь гайхалгүй.

Леонид КУРАС,
түүхын эрдэмэй докгор.

Сэдьхэлэй уудсагганууд

ХЭБЛЭЛЭЙМНАЙ байшангай дүрбэдэхи дабхарга шамайе нэгэ наһатай хүн бэдэржэ ябана гэжэ дуулгахадань, гайханадаа гүйхэ тооной өөдөөгарабаб.

Биш юу ехэ хэрэгээр хүрэхэ ерэхэ нэнбибди даа, юрэл "Буряад үнэн" һониноо таарамжатайгаар захюулаа наа гэжэ ябаа нэм.

"Буряад үнэн" газетэдэ олон жэлдэ хүдэлөө. Цыренжапов Дондок Цыренович алдартай. Ринчин ахымни (нютаг соогоо ламын Ринчин гэлсэдэг) хүбүүн Жамсарамнай Барбат үбгэнэй мүр мүшхэжэ, ангууша солотой юм.

Нэгэ заа дуугай нууһанай удаа хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ: - Өөр тухайгаа хэлээд, үбгэн тухайгаа алгад гарахань аягүй. Шулуу Үргүүли наанахана

НЮТАГАЙМ ТӨӨДЭЙН ШАРАЙ ҺАЙХАН

иишээ - эдээндээл дүтлөөб, - гээд, Намжил төөдэй намдуу аятайгаар һониноо хөөрэнэ. Нэгэ хэды соо намаая адаглаһанай удаа ажаглалтаяа хэлээб: Шим, Доржи-Ханда, яагаашье ондоо болошообши даа.

ажануудаг Гончигойхи 4 хүбүүтэй байһан юм. Лабаан, Ринчин, Дамнин-Цырен, Мүнхэжэб (хубараг нэрэнэ Гэндэн). Би Мүнхэжэбтэ хадамда гараһан хүм. Гончигой дүрбэн хүбүүн дайһаа дүрбүүлээ бурин бүтэн бусаха гэжэ Бальжини Сүмэрэб ламбагай хэлэһэн гэлсэдэг.

хүдэлдэг байгаа. - Намжилы үгэгты гээд Дэмбэрэн Гуржапович правленидэ шангардаг хэн. Архи ууха, тамхи татаха бэшэ, журамтай, һанаа амар гэхэ. Хуули шанга бэлэй даа. Хоолойгоо тэжээхын тула ямаршы ажал хэхээр ябадаа, - гэжэ Намжил Цыденовна үнэгэрһэн үеые ухаандаа һэргээн хөөрэнэ.

Намжил төөдэй өөрөө огтошы хубилаагүй шэгтэй, тээд хүнэй даа жабайдалда юун болодоггүйб, һанаа-үнөөнэй шог тухай лагдаал ааб даа. Ехэ хүбүүниинь - Михаил Мункожанович Гончиков Бурядаймнай бэлигтэй журналистнуудай нэгэн, һааргүй һайн абари зантай аха нүхэрһай бэлэй.

Мүнхэжэб ходол хүндэ туһалха гэжэ ябадаг сагаадархуу хүн байгаа. Юумэ харамнаха гэжэ мэдэхэгүй. Наймаашанаар сельподо хүдэлхэдөө, хүнүүдтэ зэлээр юумэ үггэжэрхихэ. Энээнэйнгээ гэмээр эрхээ хангаданшые юм. Хамалганай хатуу хабада аймагта гушаалда хүдэлжэ байһан Юндэн Будевта аргагүй ехээр гуһалһынь һананаб.

Мүнөө үндэр наһатан арба гаран аша гушанартай. Амгалан тайбан байдалай түдоо бурхандаа зальбаран, маани мэгзэмээ уншажа һуудаг юм. Үдэр зүбөөр тааруулжа, зула бадараахын тула "Буряад үнэн" һониңдо гарадаг зурхайе сахидаг гуримгай.

Эхын сэдьхэлэй хүндүүлхэй үбшые дайрахаяа зүрхэсэнгүй, өөрөө хөөртээрнэ гээд, Намжил төөдэйи өөрын һамтараар һонирхобоб. - Үлэгшэн өөдэ үгсэхэдэ, Баян-Голой тушаа Алаг Жарга гэжэ жалгын адагта Алцаанай Лубсанайда түрэнэн хүм даа.

Хэды олон он жэлнүүдэй үнэгэрөөше һаа, һүүлшэг тээшээ нүхэрһөө һалаһаншые һаа, мүнөө иигэжэ һайн талһаа, дэлгэр һанаанһаа тоодэй дурсана. Намжил Цыденовна нүхэрэйнгөө хүдэлһэн газарта - Хуртагада, Мэлэдэ нэгэ үедэ ажануугаа. Гэбшые наһанайнгаа ехэ хубиине түрэл ажахыдаа хүдэлжэ үнэгэрөө юм.

Одохон түшэг хүбүүтэй байхыем бурхан хараал даа. Велориингоо, бэри Галиингаа хүсөөр байнаб. Хоёр-гурба хоноод лэ намаая эрьедэг юм. Би, өөрөө шулуун гэртэ байха дурагүйб, минии дураар-һанаашаар лэ гэр худалдажа абаалди даа, - гэжэ Намжил төөдэй хөөрөөгөө түгсэхэбэ.

Сэбжэд эжымни Боймотын Барбагай басаган байһан юм. Барбат үбгэн баабгай шэхэдэжэ унагаанһан гэхэн домог би. Абаһни Богдын хүрээндэ эмэй һургуули гараһан лама зиндаатай хэн.

Хуули тээшээ Хайсагарта һаалиһан, Шулуу Үргүүлдэ һубай малай гүүртэдэ ажалаа. Пенсидээ гараад байгаашые һаа, Дэмбэрэн Гуржапович Очировай, Раднаев Дамдин-Сэрэнэй харууһалдаг отарануудга хурьганһанаар

Хүндэтэ айлшанайнгаа дүрэ зураг буулгажа абаабди. Удаань Намжил Цыденовна редакциин компьютернэ түбтэ ажаладаг нютагаймнай үшөө нэгэ хүнгэй - Агния Цыдемпиловна Цыреноватай уулзажа, һонин һорьмойгоо хөөрээдэбэ.

Гурбан аха дүүнэр һэмди. Цыпил эгэшэ, Ринчин аха, би гээд. Эгэшым хүбүүн Дондок энэ

МВД-һээ мэдээсэнэ ГАЛАЙ АЮУЛ АЙМШАГТАЙ

Хүн бүхэн бүри баһаһаа хойшо гал болон уһанай аюул айхад ехэ гэжэ һайн мэдэхэ ааб даа. Тиигэбэшые үсөөн бэшэ ушаа хүнүүдэй өөлэдэнь гэмээр гал түймэр боложо, туйлай ехэ хохшо ушаруула, хүнүүд гэмтэнэ, наһа барана, мүн гүрэндэшые ехэ гай хүргэгдэнэ.

Энэ жэлэй үнэгэрһэн 10 һарада Улаан-Үдэ хотын ганса Железнодорожно райондо 286 гал түймэр боложо, хамтадаа 1.24 тухэригэй гарза хохидол тохёолдуулаа. 13 хүн наһа бараа, 5 гэмэлтээ.

Энэ жэлэй октябриин 19-дэ Антоновой нэрэмжэтэ үйлсын дахи гэрэй 51-дэхи байрада ажануудаг А. Бухольцев архи уул унталгадаа тамхи татажа хэбтэнээр, гал түймэр гаргажа, өө наһа бараа.

Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа, олон. Эдэ бүтэ дурдахадаа, энэмнай миил хоһон абжан болоод бү үлэгшэй, зондо шангахан һануулга болоһой гэжэ һананабди. Илангадаа байрада архи уугаад, һогтуугаар байдаг, эдэ бүгэдэдэ хайша хэрэ хандадаг хүнүүд тобшолол хэхэ ёһотой.

Харгы дээрэ һэримжэтэй ябаял. Үблэй түрүүшын декабрь һара гараһаар хэдэн хоног үнэгэ. Эдэ үдэрнүүдтэ эртэ харанхы болоно, олон тоото трансп харгыгаар һүндэлдэнэ, хүн зоншые үсөөрхэ бэшэ даа, баһал ажа һүүлээр иишэ тишээ гэхшхэлдэнэ.

Харгы дээрэ болоһон аюул хүн бүхэ һанаа зобоохо ёһотой. Аюулай болоһон газарта ержэ шалхы наһатайшуул гү, али үхибүүд харгы хүндэлэн гарахадаа а үбдэнэ. Тиихэдэ эдэнэр ержэ ябаһан машиньн урдуур үрэм гүйдэлһэн гү, али тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн гарал үгышые һаа, гэгтэ харгы дээрэ бии болоһон байдаг.

Хэнэйшые мэдэхээр, харгы дээрэ болоһон аюул хүн бүхэ һанаа зобоохо ёһотой. Аюулай болоһон газарта ержэ шалхы наһатайшуул гү, али үхибүүд харгы хүндэлэн гарахадаа а үбдэнэ. Тиихэдэ эдэнэр ержэ ябаһан машиньн урдуур үрэм гүйдэлһэн гү, али тэмдэггүй газараар харгы хүндэлэн гарал үгышые һаа, гэгтэ харгы дээрэ бии болоһон байдаг.

У. ДАМДИНОВ Буряад Республикын МВД ГАИ-гай хүдэлмэриин

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство. Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ. МАПАЙ АДРЕС: 670000, Улаан-Үдэ, Каландарнивиллин үйлсэ, 23. Газетэ хэблэлэй 2 хуулаһан хэмжээтэй. ИНТЕКС 50901. "Республиканска типографи" гэһэн АО-до газетэ хэблэгдэ.